

УДК 35.08:316.42(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-4\(46\)-879-892](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-4(46)-879-892)

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна доктор наук з державного управління, професор, завідувач науково-дослідної лабораторії з дослідження проблем управління у сфері цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0001-5666-9350>

Журавський Максим Миколайович кандидат технічних наук, доцент, заступник начальника центру-начальник відділу внутрішнього забезпечення якості освіти навчально-методичного центру, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, м. Львів, <https://orcid.org/0000-0001-8356-8600>

АНАЛЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Анотація. Досліджено особливості побудови механізму соціального захисту в Україні з позиції його аналектичності як системної характеристики, що відображає поєднання розрізнених, але взаємопов'язаних елементів у цілісну багаторівневу конструкцію. Обґрунтовано, що соціальний захист виступає не лише інструментом перерозподілу ресурсів, а й ключовим чинником забезпечення соціальної стабільності, зниження рівня соціальної напруги та формування умов для людського розвитку. Розкрито сутність соціального захисту як форми соціально-економічних відносин, спрямованих на задоволення базових і додаткових потреб населення через державну соціальн-економічну політику.

Визначено функціональні напрями соціальної допомоги: медичне забезпечення, підтримка у разі непрацездатності, допомога людям похилого віку, сім'ям із дітьми, безробітним, забезпечення житлових субсидій і підтримка соціально вразливих груп та ін. Акцентовано увагу на поділі заходів соціального захисту на проактивні та реактивні, що дозволяє розглядати систему як інструмент як превенції соціальних ризиків, так і реагування на них.

Запропоновано структуру механізму соціального захисту, що включає правові, фінансово-економічні й організаційні інструменти, а також цифрову трансформацію, забезпечення якості та доступності соціальних послуг, адаптивність і стійкість системи, контрольні механізми. Доведено, що цифровізація сприяє підвищенню прозорості, адресності й ефективності соціальної допомоги, актуалізуючи питання інтеперабельності та захисту даних.

Резюмовано, що механізм соціального захисту в Україні має розглядатися як інноваційна, людиноцентрична та ризик-орієнтована система, здатна адаптуватися до умов невизначеності, у т.ч. шляхом удосконалення державної соціально-економічної політики на засадах сталого розвитку та євроінтеграції.

Ключові слова: публічне управління, соціально-економічна політика, механізм соціального захисту, соціальне забезпечення, соціальна сфера, соціальна безпека, гарантії, ветерани, особи з інвалідністю, система охорони здоров'я, освітня сфера, публічні послуги.

Pomaza-Ponomarenko Alina Leonadivna Doctor in Public Administration, Professor, Head of the research laboratory for studying management problems in the field of civil protection of the National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0001-5666-9350>

Zhuravskij Maksym Mykolayovych Candidate of Technical Sciences, Associate Professor, Deputy Head of the Center - Head of the Department of Internal Quality Assurance of Education of the Educational and Methodological Center, Lviv State University of Life Safety, Lviv, <https://orcid.org/0000-0001-8356-8600>

SOCIAL PROTECTION ANALYTICS

The features of the construction of the social protection mechanism in Ukraine are studied from the standpoint of its analecity as a systemic characteristic, reflecting the combination of disparate but interconnected elements into a holistic multi-level structure. It is substantiated that social protection is not only a tool for redistributing resources, but also a key factor in ensuring social stability, reducing social tension and creating conditions for human development. The essence of social protection as a form of socio-economic relations aimed at meeting the basic and additional needs of the population through state socio-economic policy is revealed.

The functional areas of social assistance are determined: medical care, support in case of disability, assistance to the elderly, families with children, the unemployed, provision of housing subsidies and support for socially vulnerable groups, etc. Attention is focused on the division of social protection measures into proactive and reactive, which allows us to consider the system as a tool for both preventing social risks and responding to them.

The structure of the social protection mechanism is proposed, which includes legal, financial, economic and organizational instruments, as well as digital transformation, ensuring the quality and accessibility of social services, adaptability and stability of the system, and control mechanisms. It is proven that digitalization contributes to increasing the transparency, targeting and efficiency of social assistance, actualizing the issues of interoperability and data protection. It is summarized that the social protection mechanism in Ukraine should be considered as an innovative, people-centered and risk-oriented system, capable of adapting to conditions of uncertainty, including by improving state socio-economic policy on the basis of sustainable development and European integration.

Keywords: public administration, socio-economic policy, social protection mechanism, social security, social sphere, social security, guarantees, veterans, persons with disabilities, healthcare system, educational sphere, public services.

Постановка проблеми. Сфера соціального захисту в Україні в умовах повномасштабної війни набула особливе значення як одного з ключових інструментів забезпечення соціальної стабільності, збереження людського потенціалу та підтримки економічної стійкості держави. Сучасна система соціального захисту характеризується високим рівнем бюджетного навантаження, багаторівневістю інституційної структури та значною диференціацією соціальних виплат. Витрати на соціальний захист в Україні залишаються одними з найбільших у структурі державного бюджету, поступаючись лише витратам на безпеку й оборону [5–6]. Водночас ефективність функціонування цієї системи соцзахисту значною мірою обмежується структурними дисбалансами, інституційною фрагментацією та недостатнім рівнем адресності соціальної допомоги. Усе це визначає актуальність обраної проблематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання публічного управління у сфері соціального захисту та соціального забезпечення досліджувались як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями Л. Антоною, А. Артеменко, Є. Батаєвою, В. Бідак, С. Белаєм, О. Бобровською, А. Боднар, З. Бурик, А. Гриненко, Є. Гордієнко, Б. Калиновським, І. Колосовською, О. Кондратенко, В. Кравченко, М. Кравченко, І. Косач, О. Морій, О. Пархоменко-Куцевіл, А. Пашкіною, О. Письменною, О. Руденко, О. Сидорчук, В. Сімкіною, В. Сиченко, В. Халяєвою, С. Шевченко, А. Шумейко та ін. [1; 2; 3; 4; 5–6; 7; 9; 15; 16]. У той же час, існує необхідність у наукових розвідках щодо системної характеристики механізму соціального захисту, зокрема, його будови й особливостей реалізації.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей реалізації механізму соціального захисту в Україні з позиції характеристики його аналектичності.

Виклад основного матеріалу. Соціальний захист охоплює значний спектр характеристик, які визначають його сутність і функціональність. Це насамперед форма соціальних відносин, спрямованих на задоволення індивідуальних матеріальних потреб громадян через спеціально організований розподіл ресурсів із створених для цього фондів. Він реалізується через механізми державного управління, що базуються на використанні суспільних фінансових ресурсів. Такі ресурси є заміною втраченого доходу, доповненням до заробітної плати чи покриттям непередбачених витрат, передбачених чинним законодавством, зокрема у разі втрати роботи, зниження доходів чи виникнення складнощів із працевлаштуванням [12; 14].

Ключовою метою соціального захисту є створення умов, за яких кожен член суспільства, незалежно від свого соціального статусу, національної або етнічної

приналежності, отримає можливість для самореалізації, розвитку своїх здібностей та забезпечення пристойного рівня життя [17]. Водночас система соціального захисту сприяє збереженню суспільної стабільності, зменшує соціальну напругу та протидіє конфліктам, викликаним економічною, культурною чи соціальною нерівністю [10; 11]. Саме тому соціальний захист має важливу роль у попередженні протестів, демонстрацій чи інших форм суспільної протидії, що виникають унаслідок подібних дисбалансів [2; 4].

Соціальний захист складається з комплексу заходів, реалізованих державними чи приватними інституціями, які покликані зменшити економічний тиск на домогосподарства та окремих осіб у ситуаціях, спричинених соціальними ризиками та викликами [6]. Зокрема, витрати на соціальний захист включають фінансування програм соціальної допомоги, покриття адміністративних витрат і виплати супутніх витрат, зокрема фінансових відсотків, пов'язаних з цими програмами [5]. Соціальне забезпечення як один із ключових елементів соціального захисту передбачає надання матеріальної підтримки у формі грошових чи натуральних виплат [3; 9]. Ці виплати адресовані сім'ям й окремим категоріям громадян для подолання фінансового дисбалансу, що виникає унаслідок виникнення різних ризиків. Такі виплати не здійснюються через механізми оподаткування, а утворюють самостійну систему підтримки, чітко прив'язану до існуючих соціальних програм.

Соціальна допомога класифікується залежно від функціональної спрямованості соціального захисту:

1. Допомога у сфері охорони здоров'я, що включає оплату лікарняних відпусток, медичне обслуговування та забезпечення медичними препаратами [12].
2. Допомога у зв'язку з непрацездатністю, яка охоплює виплату пенсій з інвалідності та надання товарів і послуг (за винятком медичних) особам, які втратили працездатність.
3. Підтримка людей похилого віку, що передбачає отримання пенсій за віком та додаткове забезпечення товарами і послугами (окрім медичних) [16].
4. Допомога у разі втрати годувальника, що реалізується у вигляді грошових виплат через смерть одного з членів родини [6].
5. Підтримка сімей із дітьми, яка спрямована на компенсацію витрат, пов'язаних із вагітністю, пологами та доглядом за дитиною (за винятком медичного обслуговування).
6. Допомога у разі безробіття, що включає професійне навчання, перекваліфікацію й інші заходи, фінансовані державою [там само].
7. Житлові субсидії як матеріальна допомога для покриття витрат на житло та комунальні послуги для ветеранів, учасників бойових дій та інших категорій осіб [7].

8. Підтримка соціально вразливих категорій населення через грошові виплати, безоплатне лікування залежностей та інші види допомоги [15].

Отже, система соціального забезпечення є складовою соціального захисту, яка, у свою чергу, передбачає акумулювання та розподіл фінансових ресурсів для надання соціальної допомоги, соціальних виплат тощо. Уважаємо, що механізм соціального захисту відзначається аналектичністю, тобто складається з різних уривків, які формуються у вектори соціального забезпечення та розвитку. Механізм соціального захисту охоплює пенсійні виплати, інші види матеріальної допомоги, обслуговування в спеціалізованих установах та ін. У контексті державного управління система соціального захисту для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, відіграє ключову роль у реалізації соціально-економічної політики. Формою вияву цієї системи є механізм, що зумовлює рух її елементів. При цьому його метою та соціально-економічної політики є підтримка соціальної стабільності та розвиток суспільства. Для досягнення цих цілей необхідно створити ефективний механізм соціального захисту, адже саме від цього залежить рівень добробуту громадян, дотримання їхніх прав на гідність і повагу, а також справедливий розподіл соціальних гарантій і послуг. Особливе значення має забезпечення стабільної й ефективної діяльності організацій соціальної сфери.

Залежно від завдань заходи у сфері соціального захисту традиційно класифікують на дві основні групи: 1. Проактивні заходи, спрямовані на превенцію ризиків, що можуть негативно впливати на добробут населення, а також на стимулювання соціальної активності громадян. Реалізація цих заходів здійснюється шляхом надання матеріальної підтримки окремим особам та їхнім сім'ям у випадках, таких як безробіття, старіння, втрата працездатності, утрата годувальника чи народження дітей. У межах системи соціального захисту передбачено виконання державних програм, покликаних сприяти зайнятості населення, забезпечувати функціонування механізмів соціального страхування, надавати доступ до медичних послуг тощо. 2. Реактивні заходи, що спрямовані на підтримку тих категорій населення, які опинилися у скрутному становищі з огляду на певні життєві обставини. «Пасивний» соціальний захист здебільшого реалізується через надання соціальної допомоги, метою якої є забезпечення базових потреб осіб, які наразі не мають достатніх ресурсів для існування [3].

Погоджуємось із позицією В. Бідак, що система соціального захисту в узагальненому вигляді є сукупністю взаємопов'язаних компонентів. У продовження також відзначимо, що вона характеризується аналектичністю (ємністю розрізнених елементів) (табл. 1). До них належать гарантії (правові, економічні, соціальні), інструменти (бюджетні та позабюджетні механізми, фонди гуманітарної допомоги, інформаційні технології, програмно-цільові засоби, соціальне партнерство), ресурси (фінансові, природні, інформаційно-інтелектуальні) та

механізми (законодавчі, фіскальні, страхування, кредитування, організаційні). У цьому контексті важливу роль відіграє суб'єктна підсистема, що включає інституції (державні, громадські, міжнародні) та організаційна підсистема (передбачає моніторинг рівня соціальної захищеності). Таким чином, соціальний захист варто розглядати як багаторівневу систему взаємопов'язаних соціально-економічних, організаційно-інституційних і правових заходів, спрямованих на управління соціальними ризиками та їхніми імпактами (впливами) у суспільстві. Метою цієї системи є забезпечення належного рівня добробуту населення. Саме тому соціальний захист виступає одним із ключових чинників розвитку суспільства в країні.

Подубова механізму соціального захисту за рахунок нових елементів дозволяє суттєво поглибити його розуміння як динамічної, багаторівневої та адаптивної системи, що функціонує в умовах постійних соціально-економічних трансформацій. У класичному розумінні соціальний захист розглядається як сукупність інструментів перерозподілу ресурсів і компенсації соціальних ризиків. Однак сучасні виклики, зокрема цифрова трансформація, глобалізація, демографічні зміни та збройна агресія, зумовлюють необхідність його переосмислення як комплексного управлінського механізму, що інтегрує інноваційні підходи, технології та інституційні рішення.

Таблиця 1

Основні складники механізму соціального захисту

№ з/п	Назва складника	Змістове наповнення	Опис складника
1	Сфера імпаку	Охорона здоров'я; освіта; зайнятість (ринок праці); соціальний захист	Функціональні напрями реалізації соціально-економічної політики. Кожна сфера (напрямок) формує окремий сегмент забезпечення соціального добробуту населення. Наприклад, охорона здоров'я спрямована на збереження людського капіталу, освіта – на його розвиток, зайнятість – на економічну інтеграцію громадян, а соціальний захист – на підтримку вразливих груп населення.
2	Рівні імпаку	Загально-цивілізаційний; наднаціональний; державний; регіональний (місцевий); спільнотний; особистісний	На наднаціональному рівні формуються міжнародні стандарти, на державному – політика та законодавство, на регіональному – реалізація програм, а на особистісному – безпосереднє отримання соціальних послуг. Така багаторівневість забезпечує інтеграцію соціальної політики у глобальні та локальні процеси.

№ з/п	Назва складника	Змістове наповнення	Опис складника
3	Інституціональна організація імпаку	Держава; ринок; громадянське суспільство	Система суб'єктів, що забезпечують функціонування соціального захисту. Держава виступає ключовим регулятором і гарантом соціальних прав, ринок – джерелом ресурсів і зайнятості, а громадянське суспільство – інструментом соціального контролю та підтримки. Взаємодія цих інститутів формує основу соціальної держави.
4	Напрями змі	Соціальний прогрес (модернізація); соціальний регрес (стагнація)	Характеризують динаміку розвитку системи соціального захисту. Соціальний прогрес пов'язаний із підвищенням стандартів життя, розширенням гарантій та впровадженням інновацій, тоді як регрес свідчить про зниження ефективності системи, зростання нерівності та обмеження доступу до соціальних благ.
5	Види розвитку	Сталий розвиток; суспільний розвиток; людський розвиток; соціально-економічний розвиток	Стратегічні орієнтири соціально-економічної політики. Соціальний захист у цьому контексті розглядається як інструмент забезпечення збалансованого розвитку суспільства, підвищення якості життя населення та формування людського потенціалу.
6	Пріоритети імпаку	Соціальна безпека; соціальна рівновага; соціальна відповідальність; соціальна справедливість; гендерна рівність; соціальні стандарти та гарантії; соціальні цінності; соціальні права	Формують ідеологічну та ціннісну основу соціального захисту. Вони визначають спрямованість державної політики на забезпечення рівних можливостей, захист прав людини, подолання соціальної нерівності та формування соціально орієнтованої економіки.
7	Суб'єкти імпаку	Держава; суспільство; фонди; роботодавці; громадські організації; індивіди	Усі учасники процесу реалізації соціального захисту. Їхня взаємодія забезпечує комплексність і багатоканальність надання соціальної допомоги, що є особливо важливим в умовах кризових явищ.

№ з/п	Назва складника	Змістове наповнення	Опис складника
8	Об'єкти імпакту	Вразливі групи населення: діти, молодь, безробітні, пенсіонери, особи з інвалідністю, ВПО, ветерани	Цільова спрямованість соціального захисту – категорії населення, які потребують пріоритетної державної підтримки у зв'язку з підвищеними соціальними ризиками та обмеженим доступом до ресурсів.
9	Механізми соціального забезпечення	Нормативно-правовий; організаційний; фінансово-економічний; інформаційний; ресурсний; комунікативний	Включають інструментарій реалізації соціально-економічної політики. Їх комплексне застосування дозволяє забезпечити ефективність функціонування системи соціального захисту, узгодженість дій різних суб'єктів та досягнення соціальних результатів.
10	Моделі соціально-економічної політики	Континентальна (Бісмарка); англосаксонська (Беверіджа); скандинавська; південноєвропейська	Визначають концептуальні підходи до організації процесу функціонування механізму соціального захисту. Вибір моделі впливає на рівень державного втручання, механізми фінансування та обсяг соціальних гарантій. Україна перебуває у стані трансформації між різними моделями.
11	Форми імпакту	Активна; пасивна	Відображають характер соціально-економічної політики. Активна форма спрямована на стимулювання зайнятості та самореалізації громадян, тоді як пасивна – на надання допомоги у вигляді соціальних виплат.
12	Індикатори імпакту	Демографія; зайнятість; людський і соціальний капітал; гендерний паритет	Необхідні для оцінювання ефективності механізму соціального захисту. Вони дозволяють визначити рівень соціального розвитку, виявити проблеми та сформулювати напрями вдосконалення політики.
13	Соціальні ризик	Бідність; безробіття; інвалідність; втрата працездатності; міграція; безпритульність	Загрози, які спрямовані на механізм соціального захисту. Саме управління соціальними ризиками є ключовою функцією сучасної соціальної держави.
14	Цифрова трансформація	Електронні реєстри; цифрові платформи;	Відбувається трансформація механізму соціального захисту під впливом

№ з/п	Назва складника	Змістове наповнення	Опис складника
	механізму соціального Захисту (НОВИЙ)	автоматизація послуг; інтероперабельність систем	цифрових технологій, тобто кількісно-якісні зміни. Цифровізація забезпечує спрощення доступу до публічних послуг, прозорість процедур, зниження бюрократичних бар'єрів і підвищення адресності соціальної допомоги. Вона вимагає розвитку цифрової грамотності населення та захисту персональних даних.
15	Якість і доступність (безбар'єрність) соціальних послуг	Стандарти якості; доступність; інклюзивність і безбар'єрність; клієнто-орієнтованість	Здатність системи соціального захисту забезпечувати задоволення потреб громадян. Цей елемент включає критерії ефективності надання публічних послуг, рівень їх доступності для різних соціальних груп та ступінь адаптації до індивідуальних потреб отримувачів.
16	Адаптивні механізми та стійкість системи (НОВИЙ)	Гнучкість політики; кризове реагування; відновлення системи	Вияв системи соціального захисту в напрямку реагування на зовнішні виклики (війна, економічні кризи, пандемії тощо). Ця форма вияву є особливо актуальною для України, де соціальна система функціонує в умовах високої невизначеності та ризиків.
17	Контрольні механізми	Моніторинг й оцінювання політики; зворотний зв'язок; КРІ	Передбачають регулярний моніторинг й аналіз результативності соціально-економічної політики. Це дозволяє на системній основі виявляти недоліки її реалізації, підвищувати рівень ефективності витрачання ресурсів та забезпечувати прозорість державного управління у соціальній сфері.

Джерело: складено на підставі [1; 3; 4; 5–6; 12; 13; 15]

У продовження відзначимо, що включення складника цифровізації соціального захисту відображає сучасну тенденцію переходу до електронного врядування. Використання цифрових платформ, реєстрів й автоматизованих систем дозволяє мінімізувати адміністративні витрати, підвищити адресність соціальної допомоги та забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень. У цьому контексті важливим є забезпечення інтероперабельності державних інформаційних систем, що дозволяє інтегрувати дані різних реєстрів і формувати єдину інформаційну базу соціального захисту.

Не менш важливим є складник якості та доступності соціальних послуг, який відображає перехід від кількісних показників до якісних характеристик соціальної політики. Сьогодні ефективність соцзахисту визначається не лише обсягом наданої допомоги, але й ступенем її відповідності реальним потребам населення. Це передбачає впровадження стандартів якості, забезпечення рівного доступу до соціальних послуг для всіх категорій громадян.

Адаптивні механізми соціального захисту та стійкість його системи набувають особливого значення в умовах кризових явищ таких, як військові конфлікти, економічні кризи чи пандемії. Система соцзахисту має бути здатною швидко реагувати на зміну зовнішнього середовища, забезпечувати безперервність надання послуг і підтримувати соціальну стабільність. Це вимагає впровадження ризик-орієнтованого підходу та підвищення інституційної спроможності держави.

Окрему увагу слід приділити моніторингу й оцінюванню ефективності соціального захисту (контрольним механізмам), що виступає важливим елементом системи публічного управління. Результативність упровадження соціальних програм дозволяє забезпечити раціональне використання бюджетних ресурсів, підвищити прозорість діяльності органів влади та сформулювати зворотний зв'язок із громадянами (рис. 1). У цьому контексті важливим є застосування індикаторного підходу, соціального аудиту й інструментів оцінювання політики.

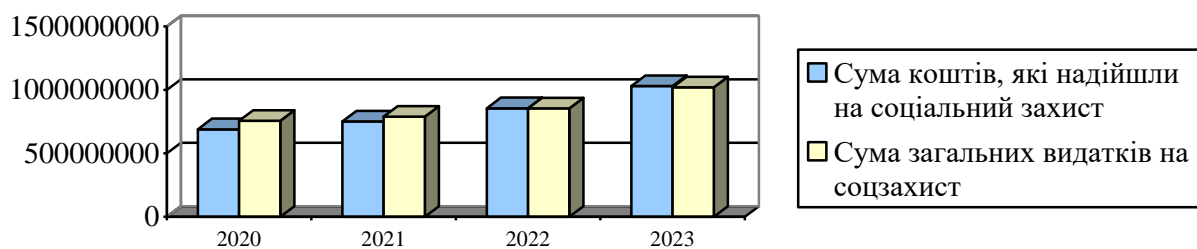

Рис. 1. Національний рахунок соцзахисту в Україні (2020–2023 рр.)
Джерело: складено на підставі [8]

Діаграма демонструє посилення навантаження на відповідну систему соціального захисту та водночас покращення її інституційної спроможності до фіксації та обслуговування цих процесів. У цьому контексті можемо зробити такі висновки: 1) спостерігається стійка висхідна тенденція (обидва показники відзначаються поступовим щорічним зростанням, що свідчить про системне розширення відповідної категорії (наприклад, отримувачів соціальних послуг чи обсягів фінансування); 2) зближення представлених показників (різниця між ними не є критичною, що може вказувати на відносну узгодженість між фактичними та облікованими значеннями).

Отже, механізм соціального захисту доцільно розглядати як інноваційну, адаптивну, аналектичну та людиноцентричну систему, орієнтовану не лише на подолання соціальних ризиків, але й на забезпечення сталого розвитку держави та суспільства. Це створює методологічну основу для подальшого вдосконалення соціально-економічної політики України в умовах європейської інтеграції та глобальних трансформацій.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, відзначимо, що механізм соціального захисту в Україні характеризується складною, багаторівневою й аналектичною структурою, яка поєднує різноманітні інституційні, фінансові, правові та організаційні компоненти. Його функціонування спрямоване не лише на компенсацію соціальних ризиків, а й на забезпечення соціальної рівноваги, підтримку вразливих категорій населення та формування умов для сталого розвитку суспільства. Водночас фрагментарність окремих елементів системи зумовлює необхідність їх інтеграції в єдину модель.

Установлено, що ключовими напрямками модернізації механізму соціального захисту є цифровізація, підвищення якості та доступності соціальних послуг, упровадження адаптивних і ризик-орієнтованих підходів, а також посилення контрольних механізмів. Особливого значення набуває забезпечення інтероперабельності інформаційних систем, що дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечити адресність соціальної підтримки. Водночас важливим залишається розвиток інституційної спроможності держави до реагування на кризові виклики.

Подальше вдосконалення механізму соціального захисту в Україні має ґрунтуватися на поєднанні інноваційних підходів і людиноцентричної соціально-економічної політики. Це передбачає не лише оптимізацію існуючих інструментів, а й формування нових управлінських практик, спрямованих на підвищення соціальної справедливості, ефективності використання ресурсів і забезпечення гідного рівня життя населення в умовах сучасних трансформацій.

Література:

1. Бідак В.Я. Соціальний захист населення та вдосконалення державних механізмів його регулювання : монографія. Львів : Вид-во ІРД НАНУ, 2004. 250 с.
2. Бєлай С.В. Механізм державного прогнозування кризових явищ соціально-економічного характеру // Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 6. С. 122–127.
3. Бобровська О. Ю., Шумік І. В. Корпоративне управління соціальним розвитком територіальних громад : монографія. Дніпропетровськ, 2014. 231 с.
4. Гриненко А.М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2003. 309 с.
5. Колосовська І.І. Інтенсифікація публічно-управлінських механізмів у сфері надання соціальних послуг та захисту інтересів і прав дітей вразливих категорій // Публічне адміністрування та національна безпека. 2025. Вип. 3(56). URL: <https://www.inter-nauka.com/en/issues/administration2025/3/10837>.

6. Колосовська І.І. Публічно-управлінська практика імплементації соціальних пріоритетів в Україні // Ефективність державного управління 2017. Вип. 3 (52). Ч. 1. С. 105–111.
7. Морій Ю.О., Івасик В.Ф., Звягінцева М.Ю., Фацієвич В.-Н.В., Олійник В.В., Пашкіна А.І. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців // Юридична сотня. 2022. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf>.
8. Національний рахунок соціального захисту // Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/natsionalnyu-rakhunok-sotsialnoho-zakhystu>.
9. Пархоменко-Куцевіл О.І. Теоретичний аналіз співвідношення поняття «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в Україні на сучасному етапі // Суспільство та національні інтереси. 2025. № 1. С. 554–565.
10. Переверзєв О.О. Конфлікти у державному управлінні: причини виникнення та сучасні підходи до їх врегулювання // Право та державне управління. 2023. № 1. С. 411–418.
11. Помаза-Пономаренко А.Л. Децентралізація влади в Україні: соціальні фактори, ризики, конфлікти та перспективи // Публічне адміністрування та національна безпека. 2020. № 7 (15). URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2020/7/6685>.
12. Помаза-Пономаренко А.Л. Соціальний розвиток і безпека регіонів: державно-управлінські аспекти : монографія. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2017. 270 с.
13. Помаза-Пономаренко А.Л., Ахмедова О.О. Діджиталізація системи охорони здоров'я та соціальної сфери як інструмент забезпечення безбар'єрності послуг // Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 23. С. 168–175.
14. Помаза-Пономаренко А.Л., Батир Ю.Г., Лопатченко І.М. Вплив VANI-світу на державне регулювання ринку праці та державну молодіжну політику // Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2024. № 1 (20). С. 297–307.
15. Сімкіна В.О. Змістовний аспект поняття «соціальний захист» та основні засади його втілення на європейському просторі // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2012. № 7. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=438>.
16. Шевченко С.О. Генезис правового регулювання пенсійного забезпечення в Україні // Public Administration and Regional Development. 2022. № 18. С. 1205–1221.
17. Pomaza-Ponomarenko A. Development of the social concept of public administration in the context of providing a security system // Public administration and state security aspects. 2025. Vol. 2. P. 16–25. DOI: 10.52363/passa-2025.2-2.

References:

1. Bidak, V.Ya. (204). *Sotsial'nyy zakhyst naseleण्या ta vdoskonalennya derzhavnykh mekhanizmiv yoho rehulyuvannya [Social protection of the population and improvement of state mechanisms of its regulation]*. Lviv: Publishing house of the Institute of Radiological and Radiological Sciences of the National Academy of Sciences [in Ukrainian].
2. Belay, S.V. (2015). Mekhanizm derzhavnoho prohnouzuvannya kryzovykh yavyshch sotsial'no-ekonomichnoho kharakteru [Mechanism of state forecasting of crisis phenomena of socio-economic nature]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*. 6. 122–127 [in English].
3. Bobrovska, O.Yu. & Shumik, I.V. (2014). *Korporatyvne upravlinnya sotsial'nym rozvytkom terytorial'nykh hromad [Corporate management of social development of territorial communities]*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
4. Grinenko, A.M. (2003). *Sotsial'na polityka [Social policy]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].

5. Kolosovska, I.I. (2025). Intensyfikatsiya publichno-upravlins'kykh mekhanizmiv u sferi nadannya sotsial'nykh posluh ta zakhystu interesiv i prav ditey vrazlyvykh katehoriy [Intensification of public management mechanisms in the field of providing social services and protecting the interests and rights of children of vulnerable categories]. *Publichne administruvannya ta natsional'na bezpeka – Public Administration and National Security*. 3(56). Retrieved from <https://www.inter-nauka.com/en/issues/administration2025/3/10837> [in Ukrainian].

6. Kolosovskaya, I.I. (2017). Publichno-upravlins'ka praktyka implementatsiyi sotsial'nykh prioritytiv v Ukrayini [Public administration practice of implementing social priorities in Ukraine]. *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnya – Effectiveness of public administration*. 3 (52). 105–111 [in Ukrainian].

7. Moriy, Yu.O., Ivasyk, V.F., Zvyagintseva, M.Yu., Fatsievich, V.-N.V., Oliynyk, V.V. & Pashkina, A.I. (2022). Analiz systemy sotsial'noho zakhystu veteraniv ta viys'kovosluzhbovtziv [Analysis of the system of social protection of veterans and military personnel]. *Yurydychna sotnya – Legal Hundred*. Retrieved from <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf> [in Ukrainian].

8. Natsional'nyy rakhunok sotsial'noho zakhystu [National Social Protection Account]. *Ofitsiynyy veb-sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny – Official website of the State Statistics Service of Ukraine*. Retrieved from <https://stat.gov.ua/uk/publications/natsionalnyy-rakhunok-sotsialnoho-zakhystu> [in Ukrainian].

9. Parkhomenko-Kutsevil, O.I. (2025). Teoretychnyy analiz spivvidnoshennya ponyattya «sotsial'nyy zakhyst» ta «sotsial'ne zabezpechennya» v Ukrayini na suchasnomu etapi [Theoretical analysis of the relationship between the concepts of “social protection” and “social security” in Ukraine at the present stage]. *Suspil'stvo ta natsional'ni interesy – Society and National Interests*. 1. 554–565 [in Ukrainian].

10. Pereverzev, O.O. (2023). Konflikty u derzhavnomu upravlinni: prychny vynyknennya ta suchasni pidkhody do yikh vrehulyuvannya [Conflicts in public administration: causes of occurrence and modern approaches to their resolution]. *Pravo ta derzhavne upravlinnya – Law and public administration*. 1. 411–418 [in Ukrainian].

11. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2020). Detsentralizatsiya vlady v Ukrayini: sotsial'ni faktory, ryzyky, konflikty ta perspektyvy [Decentralization of power in Ukraine: social factors, risks, conflicts and prospects]. *Publichne administruvannya ta natsional'na bezpeka – Public Administration and National Security*. 7 (15). Retrieved from <https://www.inter-nauka.com/issues/administration2020/7/6685> [in Ukrainian].

12. Pomaza-Ponomarenko, A.L. (2017). *Sotsialnyi rozvytok i bezpeka rehioniv: derzhavno-upravlinski aspekty* [Social development and security of regions: state and administrative aspects]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Disa plus» [in Ukrainian].

13. Pomaza-Ponomarenko, A.L. & Akhmedova, O.O. (2024). Didzhytalizatsiya systemy okhorony zdorov'ya ta sotsial'noyi sfery yak instrument zabezpechennya bezbar'yernosti posluh [Digitalization of the healthcare system and the social sphere as a tool for ensuring barrier-free services]. *Investytsiyi: praktykata dosvid – Investments: practice and experience*. 23. 168–175 [in Ukrainian].

14. Pomaza-Ponomarenko, A.L., Batyr, Yu.G. & Lopatchenko, I.M. (2024). Vplyv BANI-svitu na derzhavne rehulyuvannya rynku pratsi ta derzhavnu molodizhnu polityku [The influence of the BANI-world on state regulation of the labor market and state youth policy]. *Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine – Bulletin of the National University of Civil Defense of Ukraine*, 1 (20). C. 297–307 [in Ukrainian].

15. Simkina, V.O. (2012). Zmistovnyy aspekt ponyattya «sotsial'nyy zakhyst» ta osnovni zasady yoho vtilennya na yevropeys'komu prostori [The substantive aspect of the concept of "social protection" and the main principles of its implementation in the European space]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok – State Administration: Improvement and Development*. 7. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=438>. [in Ukrainian].

16. Shevchenko S.O. (2022). Henezys pravovoho rehulyuvannya pensynoho zabezpechennya v Ukrayini [Genesis of legal regulation of pension security in Ukraine]. *Public Administration and Regional Development*, 18, 1205–1221 [in Ukrainian].

17. Pomaza-Ponomarenko, A. (2025). Development of the social concept of public administration in the context of providing a security system. *Public administration and state security aspects*. 2. 16–25. DOI: 10.52363/passa-2025.2-2. [In English].

Дата першого надходження статті до видання: 21.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.04.2026